

KAMBIYO MEVZUATI AÇISINDAN TÜRKİYE'DE YERLEŞİK KİŞİLER

Memduh ASLAN, Doç. Dr.

Akın Gencer ŞENTÜRK, Avukat

F. Eda BAYSAL, Avukat

Ankara - İzmir, 12.10.2018

Kambiyo uygulamaları öteden beri 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Kanunun verdiği yetkiye dayalı olarak çıkarılan ve en bilinen **32 sayılı Karar olan** Bakanlar Kurulu Kararları (artık Cumhurbaşkanlığı Kararı) ve bu kapsamda Tebliğler ve Genelgeler ile şekillendirilmiştir.

Zaman içinde yaşanan değişiklikler birden fazla kamu otoritesinin uygulamaya dahil olması, bu otoritelerde zaman zaman teşkilat yapılarında değişiklikler gibi nedenler konuyla yakın ilgisi olmayanlar için mevzuat adeta bir labirent izlenimi vermektedir.

Bu çalışmamızda son dönemde Cumhurbaşkanlığı Kararı ve hemen arkasından Bakanlık Tebliği sonrası tekrar gündeme gelen mevzuat nedeniyle sıkça kullanılan **“Türkiye’de yerleşik kişiler”** kavramı, 32 sayılı Karar’da meydana gelen değişikliklerin tarihler itibariyle ele alınmasıyla kısaca irdelenecektir.

Konu önemlidir, zira örneğin 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (RG: 13.09.2018 – 30534) ile 32 sayılı Karar’da yapılan değişiklik **“Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki...”** sözleşme ve bunlara dair bedellerden söz etmektedir. Söz konusu Karar ve değişiklik sonrası Bakanlık tarafından çıkarılan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/51) (RG: 06.10. 2018 – 30557) içeriğinde de sık sık **“Türkiye’de yerleşik kişiler”** ve **“(bunların); kendi aralarında akdedecekleri (sözleşmeler)”** vurgusu yer almaktadır.

Bu çerçevede **“Türkiye’de yerleşik kişi”** kavramının ne olduğu, neyi ifade ettiği aşağıda irdelenecektir.

“Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar”, 07.08.1989 tarih ve 89/14391 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekidir. (RG: 11.08.1989 – 20249) Bu Karar zaman içinde çok sayıda değişikliğe uğramış ve ayrıca çok sayıda Tebliğ de çıkarılmıştır.

Karar ve alt mevzuatın uygulanmasında öteden beri **“Türkiye’de yerleşik kişi”** kavramı önem arz etmiştir. Biz bu kavramı Karar’ın zaman içinde geçirdiği değişimler itibariyle incelemekte yarar görüyoruz.

Kararın ilk halinde *“Tanımlar”* başlıklı 2. maddesinde **“b) Türkiye’de yerleşik kişiler: yurt dışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahipleri dâhil Türkiye’de ikametgâh sahibi gerçek ve tüzel kişiler ile bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak 6 aydan fazla oturanları.” şeklinde tanım yer almaktadır.**

Daha sonra 20.06.1991 tarih ve 91/1935 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile (RG: 20.06.1991 – 20907) yapılan değişiklikle hüküm (ve tanım) **“b) Türkiye’de yerleşik kişiler: yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahipleri dâhil Türkiye’de ikametgâh sahibi gerçek ve tüzel kişiler ile yerleşmek niyetiyle bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak 6 aydan fazla oturanları, (Dışarıda yerleşik kişilerden Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre bir sermaye tahsisi suretiyle Türkiye’de şube açmış olan veya bir şirkete katılmış veya şirket kurmuş gerçek ve tüzel kişiler yalnızca bu faaliyetleri dolayısıyla Türkiye’de yerleşik sayılırlar)”** haline gelmiştir. Tanımın ilk haline bazı eklemeler yapıldığı açıktır.

Tespit edebildiğimiz son değişiklik 01.12.2006 tarih ve 2006/11472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile (RG: 30.12.2006 – 26392) ile yapılmış durumdadır. Söz konusu değişiklik sonrası hüküm **“b) Türkiye’de yerleşik kişiler: Yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dâhil Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişileri,”** şekline gelmiştir. Burada ise bir önceki tanımdan bazı unsurların çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

32 sayılı Karar’ın bugüne kadar hiç değişmemiş 2/c maddesinde yer alan **“c) Dışarıda yerleşik kişiler: Türkiye’de yerleşik sayılmayan gerçek ve tüzel kişileri”** ifade eder şeklindeki hükmü, **“Türkiye’de yerleşik kişi”** olmayanlara yöneliktir ve tersinden hüküm olmakla özel bir tanım içermemektedir.

Buna göre son ve sondan bir önceki metin karşılaştırıldığında

- Yerleşmek niyetiyle bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak 6 aydan fazla oturanlar,
- Dışarıda yerleşik kişilerden Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre bir sermaye tahsisi suretiyle Türkiye’de şube açmış gerçek ve tüzel kişiler,
- Dışarıda yerleşik kişilerden Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre bir sermaye tahsisi suretiyle Türkiye’de bir şirket kurmuş gerçek ve tüzel kişiler

artık tanımda yer almadığı görülmektedir.

Hâlihazırda mevcut mevzuata göre “Türkiye’de yerleşik kişiler”;

- **Yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dâhil Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişiler**

şekline gelmiştir.

Bu durumda **Türk vatandaşları** (doğal olarak gerçek kişi) yönünden vatandaşlık bağı "*Türkiye'de yerleşik kişi*" kabul edilmek için yeterli olmayıp, kanuni yerleşim yerleri de dikkate alınmak durumundadır.

Türk vatandaşı olmayan (doğal olarak gerçek kişi) yönünden ise vergi mevzuatına benzerlik gösteren 6 aydan fazla oturma şartı kambiyo mevzuatından çıkartılmış bulunmaktadır. Kambiyo mevzuatı açısından artık yerleşiklik kavramını vergi mevzuatından bağımsız olarak kendi içerisinde çözmek gereklidir. Anayasamızın 23. Maddesindeki yerleşme hürriyeti Türk vatandaşlarının haklarındanadır. Yabancıların yerleşimleri ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun hükümlerine tabidir. Türk vatandaşı olmayanlar açısından yerleşiklik unsuru, varsayımlar üzerinden değil ikametgâh izni olup olmadığı yönünden tespit edilebilecektir.

Tüzel kişiler yönünden ise bunların ortaklık ve sermaye yapısının bir önemi olmayıp, Türkiye'de kanuni yerleşim yeri olup olmadığına bakılacak ve var ise "*Türkiye'de yerleşik kişi*" kabul edileceklerdir. Burada kanuni yerleşim yerinin tüzel kişinin niteliğine göre ilgili Kanunlar (örneğin şirketler açısından Türk Ticaret Kanunu) uyarınca belirlenmesi beklenir.

Hal böyle olunca kambiyo mevzuatı uygulaması yönünden "*Türkiye'de yerleşik kişi*" kavramı için Türk Medeni Kanunu ve vergi kanunları da dâhil başkaca bir mevzuatı değil yukarıda yer verdiğimiz ve dayanağı 1567 sayılı Kanun olan 32 sayılı Karar hükmünü dikkate almak gerekir.

Bu çerçevede 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 32 sayılı Karar'da yapılan değişiklik "*Türkiye'de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki...*" sözleşmelere ilişkin düzenlemeler içerdiğine göre bu Karar ile yapılan düzenlemeler taraflardan birisinin dahi "*Türkiye'de yerleşik kişi*" olmadığı sözleşmelere uygulanmayacaktır.

Diğer yandan aynı Karar, "*Türkiye'de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki...*" hükmü ile tarafların tümüyle "*Türkiye'de yerleşik kişi*" olduğu bazı sözleşmeler için Bakanlıkça bazı istisnalar yani Karar'ın uygulanmayacağı hallerin de varlığını kabul etmektedir. Bu durumda özel olarak Bakanlık tarafından belirlenmiş istisnalar var ise sözleşme taraflarının "*Türkiye'de yerleşik kişi*" olmasının bir önemi kalmayacaktır. Örneğin Bakanlık Tebliği ile "*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişilerin taraf oldukları hizmet sözleşmeleri*" bu kişiler "*Türkiye'de yerleşik kişi*" olsalar bile kapsam dışı bırakılmış durumdadır.

O halde konu kambiyo mevzuatı ve özelde döviz veya dövize endekli bedel içeren sözleşmeler olduğunda;

- 1. Öncelikle tüm tarafların "*Türkiye'de yerleşik kişi*" olup olmadığı saptanacak, değilse bu sözleşmeler kapsam dışı kabul edilecektir.**

2. Tarafların *“Türkiye’de yerleşik kişi”* olması halinde ise ele alınan sözleşmenin Karar ve Tebliğ kapsamında istisna edilip edilmediği irdelenecek bir istisna yok ise kapsamda kabul edilecektir.
3. Günümüz itibariyle yapılacak değerlendirmelerde 32 sayılı Kararın yürürlükteki halinde yer alan *“Yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dâhil Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişiler”* tanımına uyan kişiler *“Türkiye’de yerleşik kişi”* sayılacaktır.

UYARI

Makale olarak kaleme alınmış metinlerde ifade edilen görüşler, kaleme alındığı tarihte yazarın savunduğu görüşlerdir. Bu görüşler, mevzuatta meydana gelen / gelecek gelişmeler ile değişmiş olabilir. Her durumda, özellikle mevzuata yapılan yollamalar, bir başka kaynaktan daha teyit edilmeden kullanılmamalı ve ifade edilen görüşlerin, başka ortamlarda kabul görmeyebileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Yazarın bu konuda bir taahhüdü de bulunmamaktadır. Mevzuatımızın özellikle vergi mevzuatımızın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz. Bu çalışmada yer alan bilgi ve açıklamalardan dolayı Av. Akın Gencer ŞENTÜRK’e sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Çalışma ve yazılardan kaynak gösterilmek şartıyla alıntılar yapılabilir. Ancak çalışma ve yazıların bir bütün halinde kullanımı tüm ortamlar ve kullanım şekilleri için telif sahibinin yazılı iznine bağlıdır.